

Minifegni i B'ARNEHAGEN



Videofilene som tidligere var på DVD finner du nå her:
<https://vimeo.com/album/4582575>
Passord: Statped-barnehagen

Mine tegn i barnehagen
©2019 Statped, digital versjon

Forfattere: Arlene Temte og Monica Ingemarsson
Idé og redaktører: Arlene Temte, Sveinung Wiig Andersen, Harald Wischmann og Monica Ingemarsson
Produsent av filmmaterialet: Harald Wischmann
Foto: Harald Wischmann
Layout og design: Aptum/Øivind Monsen Nyvoll
Tegnmodell: Audhild Nonslid
Referansegruppe: Karianne Hjørnevik Nes og Therese Oliegreen Widerøe

Boka er laget med støtte fra Utdanningsdirektoratet

Boka kan kjøpes hos:
www.statped.no

ISBN 978-82-323-0051-8

Innholdsfortegnelse

Forord	4
Hvem kan ha nytte av denne boka?	5
Hva er tegn som støtte til talen?	5
Hvorfor tegn som støtte?	5
Språkutvikling	6
Hvordan bruker vi tegn som støtte?.....	7
«Karlstadmodellen» og «Ett skritt foran»	8
Barn med et annet morsmål enn norsk.....	8
Hvordan bruke boka?	9
De 11 temaene i boka	9
DVD-en	9
Tegnilustrasjoner	10
Ordbøker og litteratur	10
Tegnordbøker på nett	10
Bøker med tegn	10
Materiell, ideer og nettsteder	10
Artikler	11
Bøker	11
Henvisninger	11
Innelek.....	12
Utelek vår og høst.....	14
Utelek vinter	16
Garderober	18
Samlingstund	20
Måltid	22
Svømmehallen	24
Følelser	26
Syk	28
17. mai	30
Farger, former og ukedager	32
Setningsremser.....	35
Norsk enhåndselfabet.....	39
Register	40

Forord

Denne boka er en oppfølger til *Mine tegn: Babyboka*. *Babyboka* ble laget fordi vi hadde behov for en «kom i gang bok» med tegn til våre kurs. Oppfølgeren *Mine tegn i barnehagen* er en videreføring med tegn til temaer som kan være aktuelle når barna kommer litt videre i sin språk- og kommunikasjonsutvikling.

Boka er tenkt som en inspirasjon og hjelp til familier, barnehagepersonale og andre nærpersoner når en skal finne tegn og ord.

Det kan også være nyttig å ta del i andres erfaringer. På tilhørende DVD i boka, møter vi Sander (3 år) og Ingrid (3 år) sammen med personalet i barnehagene. Vi ser hvordan personalet bruker tegn og får innblikk i deres erfaringer og refleksjoner. Vi møter også foreldrene, som deler sine tanker og sin kunnskap omkring tegn som støtte. I tillegg vises alle tegnene og setningene som er brukt i boka.

Takk til familiene Myrvang Friis/Friis og Tunball Birting/Birting og takk til personalet i Fabakken og Imekollen barnehager som har delt sine erfaringer med oss.

Hvem kan ha nytte av denne boka?

Denne boka med tilhørende DVD, kan brukes av alle som vil komme i gang med å lære tegn og bruke tegn som støtte til talen for å tydeliggjøre det som sies. Den henvender seg til foreldre, barnehagepersonell, søsken, øvrig familie, venner og barn i barnehagen og andre som ønsker å støtte barn som strever med å tilegne seg språket.

Boka er en videreføring av *Mine tegn: Babyboka*. Bøkene er tenkt som inspirasjon for alle som vil kommunisere med tegn og tale, enten for å gi en visuell støtte til barn med språkvansker/ språkforsinkelser, eller generelt for å gi barn noe ekstra i sin språkutvikling. Tegnene vi har valgt i denne boka er tegn som ofte brukes i barnehagen, men som også anvendes i fritiden og i samarbeid mellom hjem og barnehage. Boka bygger videre på de tegnene som finnes i *Mine tegn: Babyboka*. Mange av tegnene i *Babyboka* er ord som brukes tidlig, men som også brukes videre i kommunikasjon med barnet. Det vil være en fordel å ha *Mine tegn: Babyboka*, da det henvises til tegn i den.

Hva er tegn som støtte til talen?

Når en bruker håndtegn (tegn) som støtte, er dette en måte å kommunisere på innenfor det som kalles «Alternativ og Supplerende Kommunikasjon», også kalt ASK. I ASK brukes tegn, grafiske tegn, bilder, gester og skrift som ulike kommunikasjonsformer. Denne boka omhandler bruk av tegn som støtte til talen. Andre ord for tegn som støtte er: «Tegn-til-tale» (TTT) og Norsk med tegnstøtte (NMT).

Tegn er et redskap som benyttes til kommunikasjon, men det er også et redskap til å fremme selve språkutviklingen. For å kunne bli aktive medborgere i samfunnet, må alle ha mulighet til å kunne uttrykke seg. Alle har krav på å kunne forstå og bli forstått. I både internasjonale og nasjonale dokumenter gis barn rettigheter til å kunne uttrykke seg og bruke sine egne uttrykksformer. Barnekonvensjonen sier at barn skal ha rett til ytringsfrihet. I FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne heter det at konvensjonspartene blant annet skal «legge til rette for innlæring av [...] alternative og supplerende kommunikasjonsformer [...]». Opplæringsloven er nå endret slik at elever med behov for alternativ og supplerende kommunikasjon har rett til å bruke sine egne kommunikasjonsformer og nødvendige kommunikasjonsmidler i opplæringen.

«Tegn som støtte» låner tegn fra norsk tegnspråk, i tillegg til bruk av kroppsspråk, mimikk og naturlige tegn. Tegn er et supplement til talen, og tegn brukes alltid sammen med talespråket. Målet er at barnet skal utvikle et talespråk hvis dette er mulig. Når en bruker tegn som støtte, følger tegnene talespråkets grammatikk. Dette i motsetning til norsk tegnspråk som har egne grammatikalske regler.

Hvorfor tegn som støtte?

Hos de fleste barn utvikles språket når de befinner seg i et talende miljø. Barn som er forsinket i sin språkutvikling og ikke begynner å snakke, eller står i fare for ikke å gjøre det, trenger ekstra støtte. Tegn som supplement til talen er en god støtte for kommunikasjon, men også en hjelp til språkutvikling generelt.

Det meste av den forskningen som finnes, er i forhold til barn som i utgangspunktet ikke er i risiko for forsinket språkutvikling/språkvansker. I USA har bl. a. Acredolo og Goodwyn (1996) utført forskning, og i Sara Bingham's bok (2007) henvises det til forskning av Davis og Bonvillian. Forskningen viser at de barna som fikk tegn som støtte i tillegg til tale, kunne kommunisere bedre og tidligere med sine nærpersoner, og de hadde et større ordforråd i sin tidlige språkutvikling.

Erfaringsbasert kunnskap og praksisrelatert kompetanse finner vi mange eksempler på, spesielt i de nordiske landene, i tillegg til England og Portugal. Når det gjelder vitenskapelig forskning innenfor spesialpedagogikken, finnes det imidlertid ikke mange referanser. Det aller meste av forskningen gjelder barn med Down syndrom. Den svenske professoren Irene Johansson (1987, 2001) har gjort studier i forhold til barn med Down syndrom. Studiene viste positiv effekt på utviklingen av barnas ordforråd med tegn i tidlig alder. Launonen (1996) har også gjort studier som viste at barn med Down syndrom hadde et større ordforråd enn den gruppen som ikke fikk denne tegnstøtten i tidlig alder.

Kommunikasjon er grunnlaget for å kunne inngå i fellesskap med andre. Det er viktig å øke barnets mulighet for sosialt samspill. Hos barn som har en normal språkutvikling, skjer dette uten at en tenker over det. Når barnet har bruk for tegn som støtte eller andre tiltak, må barnets samtalepartnere gjøre en innsats. De må lære seg barnets kommunikasjonsform for å kunne gi utviklingsstøtte i samhandling med barnet. Hvis barnet bruker tegn, må de voksne bruke tegn. For barnet er det betydningsfullt å få en måte å uttrykke tanker, følelser og meninger på.

Tale og tegn benytter ulike kanaler. Talen krever gode finmotoriske ferdigheter for å kunne produsere ord, og oppfattelsen av tale krever gode evner til å oppfatte og bearbeide det en hører. Når en utfører tegn, brukes først og fremst hendene og kroppens grovere motorikk. Å produsere et tegn kan for noen være mindre krevende enn å produsere et talt ord. Tegn fanges opp av øyet og bearbeides visuelt. For barn med språkvansker er det i mange tilfeller lettere å lære ved å se, høre og forstå, enn bare ved å høre og forstå. Ved å bruke tegn, kan barnet i tillegg også «føle» ordet. Det er enklere for den voksne å vise hvordan et tegn utføres enn hvordan en bruker taleapparatet til å utale et ord. Et tegn er ofte mer konkret enn det talte ordet. Mange tegn er illustrative og naturlige, og det kan være enklere for barnet å forstå det andre formidler via tegn.

Når et barn begynner å bruke tegn er tegnene ofte upresise i starten. Barnet må få lov til å «bale» med hendene, og tegnene blir mer presise i takt med barnets motoriske utvikling. Likevel blir den motoriske belastningen mindre når anstrengelsen kan fordeles på to kanaler. Barnet har mulighet for å bruke tale med støtte av tegn i sin kommunikasjon. Dette kan være en god hjelp og støtte slik at andre lettere kan forstå et barn som har problemer med uttale. Et barn som bruker tegn samtidig med tale har to muligheter til å uttrykke seg, og dermed to muligheter til å kunne gjøre seg forstått. Når ordene mangler eller er utydelige, kan tegn være med på å forebygge frustrasjon og aggresjon som ofte kommer når barnet mangler en måte å uttrykke seg på.

Når vi snakker, skjer det ofte i et hurtig tempo. Tegn kan være med på å senke tempoet hos de

voksne, og da blir talen også langsommere og tydeligere. Den voksne tenker mer over sin egen tale når han/hun bruker tegn. Dette kan være bra for kommunikasjonen, men også ha den hensikt at barnets lytteferdigheter stimuleres. Tegn kan medvirke til å rette oppmerksomheten mot det en snakker om. Tegn gjør språket tydeligere, mer synlig, og er et godt verktøy som har positiv innvirkning på læring.

Sammenfattende kan vi si oss enige i det Tisell skriver i sin bok *Lilla boken om tecken* (2009). Tegn har ulike funksjoner i barnets utviklingsfaser: forståelse, kommunikasjon, oppbygging av ordforråd, oppbygging av språk og tilegnelse av ny kunnskap.

Språkutvikling

Barnet forstår vanligvis mer enn det selv kan uttrykke. Fra å bable går barnet videre til å bruke enkeltord. Barnet er på vei inn i en ny fase. Et enkelt ord, som f. eks. lyden for bil (brr), kan i begynnelsen være et uttrykk for alt som har med bilen å gjøre; selve bilen, å kjøre bilen, følelsen av å sitte i bilen eller at nå skal vi kjøre hjem. Suksessivt blir brr-lyden knyttet til selve bilen, den frigjøres fra handlingen og situasjonen og får en mer spesifikk betydning. Barnet oppdager at tegn og ord står for symboler, objekter, hendelser og relasjoner. Når barnet har forstått at ordene har en funksjon, skjer ofte en «ordeksplosjon», men barn er ulike. Noen barn har en langsom ordutvikling, og kan bruke de samme ordene i lang tid før de tar i bruk nye ord.

Barnespråkstudier viser at voksne ligger «et skritt foran» barna i bruk av antall ord og gjennomsnittlig lengde på setninger og fraser. De voksne tilpasser sitt språk til barnet og bruker kortere og enklere setninger til yngre barn.

Den grammatikalske utviklingen hos barnet begynner samtidig med ordforrådsutviklingen. Barnet lærer mange ord og begreper. Når barnet har nådd neste utviklingstrinn og aktivt bruker omkring 50 ord og/eller tegn, begynner det å sette dem sammen. I starten skjer dette i tilfeldig rekkefølge. Etter hvert forstår barnet at det er et system i dette. For å utvikle et språk, må en ha ulike kategorier av ord. En må ha et ordforråd innenfor ulike ordklasser for å kunne lage setninger. Barnets tidlige ordforråd kan inndeles i ord for handlinger, ting og personer og en kategori som har med relasjoner å gjøre (f. eks. der, borte). Vi er ofte opptatt av å gi barnet tegn for substantiv i den tidlige fasen, men i barnets typiske utvikling står handlinger i fokus, verb er således minst like viktige. Barnet skal etter hvert videre fra å peke på noe, til å kommentere hva det ser, hva som skjer og hva en kan gjøre med objekter.

Hvordan bruker vi tegn som støtte?

Det er viktig å begynne så tidlig som mulig, men det er aldri for sent. Alle som vil være viktige personer i barnets liv, må kunne kommunisere med barnet. Et barn som bruker, eller er i gang med å lære tegn, er avhengig av at nærpersoneene også gjør det. Det kan ta tid før barnet selv begynner å bruke tegn, så ikke gi opp!

Når barna er helt små, bruker en tegn til de viktigste ordene i setningene. Den voksne tilpasser sitt språk til barnets nivå. Barnet lærer av det det ser og hører. De voksne må være gode språkmodeller og samtidig kjenne barnet og barnets omgivelser og interesser. Barnet skal tilegne seg nye begreper og få mulighet til å uttrykke seg. Tegn er en god støtte på vei mot talespråket.

De voksne som kjenner barnet, vet hva som er meningsfylt og motiverende for barnet og hva barnet vil ha nytte av i forhold til den sosiale og kulturelle sammenhengen det befinner seg i. Sammen kan en finne fram til nyttige ord og uttrykk som er viktige i hverdagen. Skal barnet f.eks. bruke språket til å hilse, benevne, hevde seg selv, kommentere eller fortelle? Vi anbefaler at en kartlegger hvilke ord, fraser og setninger som ofte brukes i barnets hverdag.

Når barnet har begynt å kommunisere ved hjelp av enkeltord og ett-ords setninger, ønsker vi at barnet skal komme videre i sin språkutvikling ved å sette sammen tegn og ord til to-ords setninger. Den voksne bør alltid være et skritt foran barnet i sin kommunikasjon, og på dette nivået bør den voksne bruke 3 - 5 tegn i setningene. Det å sette sammen ord til fraser og setninger hjelper barnet å ordne tanker, minner og erfaringer. For at barna skal utvikle et fullverdig språk, er det viktig at en er bevisst på å bruke tegn til mange ord i ulike ordklasser. Det er viktig å gjenta både ord, fraser og setninger i ulike situasjoner.

Gi barnet god tid, la det ta initiativ og starte en dialog. Du bør gjette, tolke og prøve å gi mening til det barnet sier. Prøv å oppmuntre barnet til å videreføre en samtale, og i denne sammenheng bør en prøve å unngå å stille ja- og nei-spørsmål. Barnet må oppleve at du gir tilbakemelding, og at du prøver å forstå. Det viktigste er å skape en meningsfylt kontekst og legge mer vekt på det barnet prøver å formidle enn på selve uttrykksformen.

Det er viktig å holde kommunikasjonen i gang, og en kan bruke gester og peking dersom en ikke kjenner alle tegnene. En bruker alltid tale i tillegg til tegn, og barnet

vil også få informasjon via hørselen.

For å skape et godt tegnmiljø, kan det være nyttig å lage noen gode rutiner og avtaler. For eksempel angående hvem som er ansvarlig for å lage tegnordbok, opprette og legge inn nye tegn på nettstedet «Mine tegn» og holde kurs for barnets nærpersoneer. Det er bra om alle som er sammen med barnet bruker tegn, og at det også er vanlig når en er sammen med andre barn på avdelingen eller hjemme sammen med søsken. Barn generelt tar lett til seg nye tegn og synes det er gøy, det er ofte de voksne som føler seg usikre og sjenerte.

Vær aldri redd for at du bruker for mange tegn. Når en prater med barn generelt, bruker en mange ord, selv om barnet ikke kjenner og forstår alt. Det er på denne måten en lærer nye ord og utvider forståelsen av begreper.



Selv om et barn med språkvansker eller forsinket språkutvikling forstår det du sier, er det viktig å være en god tegnmodell for å hjelpe barnet til selv å kommunisere med tegn. Når barnet selv begynner å uttale ordene, vil tegnbruken avta. Det er likevel viktig at de voksne fortsetter å bruke tegn en stund fremover. Barnet kan få bruk for tegn i andre sammenhenger senere, spesielt i forbindelse med innlæring av nye begreper.



«Karlstadmodellen» og «Ett skritt foran»

Den svenske professoren Iréne Johansson er i Norge kanskje mest kjent for å ha utviklet Karlstadmodellen. Karlstadmodellen er en helhetlig modell for språkstimulering som strekker seg fra tidlig stimulering av nyfødte til lese- og skriveopplæring i skolealderen. Bruk av tegn er integrert og viktig i modellen, både til kommunikasjon og som et pedagogisk verktøy for å utvikle et språk. Johansson har utviklet et nytt kurskonsept for bruk av tegn som støtte til kommunikasjon og språkutvikling: «*Ett skritt foran 1-5*». *Ett skritt foran* er oversatt til norsk.

Tanken bak *Ett skritt foran* er å skape gode språkmiljøer for hvert enkelt barn. Det betyr at kursene tar utgangspunkt i hvor det enkelte barn befinner seg i sin språkutvikling. Kursene er viktige for barnas nettverk: foreldre, personale i barnehagen, besteforeldre, naboer, venner og annen familie.

Barn med et annet morsmål enn norsk

Førskolelærere gir god tilbakemelding på at tegn som støtte er positivt for de barna som har et annet morsmål enn norsk.

Flere steder er det jobbet systematisk med tegn til minoritetsspråklige barn. I Sverige, blant annet i Rinkeby og Göteborg, er det satt i gang flere utviklingsprosjekter. Her brukes tegn som støtte til minoritetsspråklige barn som har en diagnostisert språkvanske eller en funksjonsnedsettelse. Betydningen av morsmålet vektlegges. Foreldrene snakker barnets morsmål samtidig som de bruker tegn. Morsmålet er viktig for at barna skal kjenne seg trygge og utvikle sin identitet. Foreldre som har brukt svenske tegn sammen med morsmålet, forteller at tegnene fungerer som en bro mellom barnets to ulike språkverdener. Ved å bruke samme tegn hjemme og i barnehage/skole, men sammen med ulike talespråk, gir en barnet en bekreftelse på at tegnet kan knyttes til begge språk og at det betyr noe. Barnet kan skille mellom to språk og tegnet blir en måte å få kontakt via begge språk (Solano og Helgesson, 2011).

I Norge har Sørliie Abrahamsen (2009) i sin masterstudie «Gi meg et tegn! Førskolebarn med minoritetsspråklig bakgrunn og språkvansker. Deltakelse, kommunikasjon og språkutvikling» sett på hvilke måter «tegn-til-tale» har bidratt til å stimulere språkutvikling, kommunikasjon og deltakelse i barnehagehverdagen: "Sentrale funn i sosial lek, tenderer i retning av at tegn-til-tale gir barn en måte å kommunisere på som gir innpass i lek. Med tanke på at deltakelse for barn gjennom lek kan sies å være et grunnleggende behov, kan det virke som om det å bruke tegn-til-tale bidrar til å forebygge både frustrasjon og negativ samhandling med omgivelsene.» (s.92). Andre funn i undersøkelsen tyder på at innpass i lek avhenger av de voksnes følsomhet for hvilke tegn som er naturlig for barn å bruke og mest hensiktsmessig for å starte en lek. Videre ser Abrahamsen det som svært viktig at barna som bruker tegn kommer i posisjon til å være deltagende. De gjør positive erfaringer med å forstå seg selv som aktører i samhandling med sine omgivelser, noe som igjen setter dem i posisjon til å utvikle språket.

Hvordan bruke boka?

Boka er delt inn i temaer som barn møter i sin hverdag. Under temaene finner du eksempler på tegn/ord som ofte blir brukt. Det er ikke en komplett liste, den må alltid suppleres og tilpasses til det enkelte barns interesser og behov.

Tegnene i boka bygger videre på tegnene i *Mine Tegn: Babyboka*. Under supplerende tegn og i ordlisten finnes henvisninger til tegn i *Babyboka*. I registeret er disse merket med "bok 1".

I boka er tegnene illustrert med foto og en liten forklaring. På DVD-en ser en hvordan tegnene blir utført som bevegelser. Trykte tegnillustrasjoner gjengir ikke på samme måte tegnets bevegelse og bevegelsesretning, men kan være fint som oppslagsverk dersom en har sett tegnet før.

I *Mine tegn: Babyboka* samsvarer tegnene med tegnene i *Barnas tegnordbok 1-3*. Disse er i noen tilfeller annerledes enn de som finnes på www.tegnordbok.no. Det finnes ulike tegn for det samme ordet, på samme måte som en har forskjellige ord i dialekter. Vi har i denne boka valgt å bruke tegn fra www.tegnordbok.no. For å finne nye tegn anbefaler vi dette nettstedet. Vi mener det er en fordel å velge tegn fra norsk tegnspråk. Det blir enklere for omgivelsene å få tilgang til et rikt tegnordforråd ved å bruke denne digitale tegnordboka, og tegnbrukere som møtes vil lettere kunne forstå hverandre. På www.tegnordbok.no finnes ofte flere forslag til ulike tegn for det samme ordet, og en kan her velge det tegnet som passer best for det enkelte barn. En kan for eksempel velge tegn som motorisk er enklere å utføre for barn med motoriske vansker. Noen av tegnforslagene er også mer illustrerende enn andre, og en kan velge disse for lettere å forstå og huske tegnene. Enhver velger selv hvilke tegn en foretrekker å bruke. Dersom barna har laget egne tegn, foreslår vi at en lar barna bruke dem, men at den voksne bruker tegn lånt fra norsk tegnspråk.

De 11 temaene i boka

Denne boka tar utgangspunkt i 11 temaer. Til hvert tema er det valgt 20 tegn som kan være aktuelle, men husk at dette bare er forslag. Til hvert tema er det foreslått noen enkle setninger som kan være nyttige for de voksne å øve inn. Bak i boka finner du 11 setningsremser, en setning til hvert tema med tilhørende tegn. Setningene kan klippes ut og lamineres. Det kan være nyttig for barnet å lære seg disse setningene, men lag gjerne flere setningsremser ut fra interesser og behov og gjør forskjellige aktiviteter med dem. På DVD-en til *Mine Tegn: Babyboka* finnes det et tema med forskjellige sanger. I forbindelse med denne boka anbefaler vi å gå inn på www.ettskrittforan.no. Her finnes sanger, rim og regler som fremføres med tegn.

DVD-en

DVD-en er todelt. I den første delen møter vi foreldre og barnehagepersonale som deler sine erfaringer med oss. Filmen er delt inn i ulike faglige emner. Her kan du klikke deg direkte inn på emnene eller du kan se hele filmen under ett. I den andre delen vises alle tegnene fra boka. Ved å klikke deg fra tema til tema mens du har boka foran deg, kan du se hvordan tegnene blir utført. Under hvert tema vises setningene og setningsremsene som er presentert i boka.



Tegnilustrasjonene

Tegnilustrasjonene er vist ved foto og piler.
Tegnforklaring:



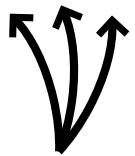
Bevegelsen utføres i pilens retning. Tegnets utførelse stopper ved pilspissen.



Bevegelsen utføres to ganger



Bevegelsen utføres med spillende fingre



Bevegelsen utføres med samlede fingertupper som åpnes.



Bevegelsen utføres med sprikende fingre som samles.

På den vedlagte DVDen er tegnene og setningene utført på film.

Ordbøker og litteratur

Tegnordbøker på nett

Tegnordbok www.tegnordbok.no, finnes også som App til iPhone og iPad.

Tegn til Tale www.tks2.no/inetpub2/tegntiltale/, finnes også som App til iPhone og iPad.

I Tegnbanken www.tegnbanken.no har en tilgang til tegn i ulike formater. Video og stillbilder av tegn fra Norsk tegnordbok (www.tegnordbok.no med 6.500 tegn) og tegn fra andre kilder i form av stillbilder og strektegninger. Der finnes også en enkel editor hvor en kan lage korte tekster med strektegninger av tegn.

Bøker med tegn

Ups and Downs Østfold
Lommetegn, 2010

Haave. G. 2010
Babytegn, Norges døveforbund

Moriggi, S. N. 1986
Ordboken, Aschehoug

Moriggi, S. N. 2006
La hendene snakke! Aschehoug

Temte, A og Wiig Andersen, S. 2011
Mine tegn: Babyboka, Sørlandet kompetansesenter

Materiell, ideer og nettsteder

2-TUSEN Muligheter for å fremme begrepsutvikling
www.2-tusen.no

Er Her www.erher.no

Ett skritt foran www.ettskrittforan.no

Karlstadmodellen www.karlstadmodellen.se

Mine tegn www.minetegn.no
Her kan en opprette barnets egen digitale tegnordbok.

Sangbok med tegn
www.statped.no

Torp, S. m. fl. 2009
NMT sangboka hørselshemmedes Landsforbund

Artikler

Abrahamsen, A. S. 2009
Gi meg et tegn! Førskolebarn med minoritetsspråklig bakgrunn og språkvansker. Deltakelse, kommunikasjon og språkutvikling www.duo.uio.no

Björklund, A. 2006
«Kan Mohammed lære seg svenska och modersmålet med tecken som stöd till talet?»
www.sherwood.lh.umu.se

Solano, L. og Helgesson, M. K. 2011
Om AKK och modersmål www.mimgruppen.se og TAKK (tecken som alternativ og kompletterande kommunikation) för Språket» www.mimgruppen.se

Suhr, G. I. og Rognlid, W. 2009
Tegn Til Tale - som hjelp i kommunikasjon og som redskap til å stimulere språkutvikling
www.statped.no

Bøker

Acredolo, L. & Goodwyn, S. 1996
Baby Signs. How to talk to your baby before it can talk
Chicago: Contemporary Books

Bingham, S. 2007
The Baby Signing Book
Canada: Robert Rose Inc.

Braadland, N. 2005
Tegn-til-tale - for alle: en vei til talespråket
Oslo: Gyldendal Norsk Forlag

Johansson, I. 1987
Tecken en genväg till tal
Umeå: Publ. nr. 28, avd. för fonetik

Johansson, I. 2001
Språkutvikling hos barn med språkvansker 1, Performativ kommunikasjon
Klepp: Info Vest forlag

Johansson, I. 2001
Språkutvikling hos barn med språkvansker 2, Ordstadiet. Tekstbok
Klepp: Info Vest forlag

Johansson, I. 2001
Språkutvikling hos barn med språkvansker 3, Enkel grammatikk. Tekstbok
Klepp: Info Vest forlag

Launonen, K. 1996
Enhancing Communication Skills of Children with Down Syndrome: Early use of Manual Signs
London: Whurr Publisher Ltd

Tisell, A. 2009
Lilla boken om tecken, som ett verktyg för kommunikation och språkutveckling
Lidingö: Hatten Förlag

Henvisninger

FN-konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne, art. 24 nr. 3a
www.regjeringen.no

FNs Barnekonvensjon
www.regjeringen.no

Prop. 84 L Endring av opplæringsloven
www.regjeringen.no



Innelek

DERE KAN
SPILLE
SAMMEN.

TA FORKLE PÅ!

BRA,
DU VANT.

KOM OG SITT
VED BORDET.

ETTERPÅ SKAL VI
MALE.

Supplerende tegn finnes i Babyboka (sidetall i parentes), eller på tegnordbok.no :
bil (21), bra (21), bygge (21), din (21), farger (21), klosser (21), låne (21), min (21), rydde (21), tegne (21), tog (21), vente (21), vil (25),

Supplerende tegn fra andre tema i denne boka : traktor (15)



ARK

Et ark «tegnes» foran overkroppen. Begge pekefinger møtes foran ansiktet og føres ut til siden og ned.



BORD

Begge hender med håndflatene ned plasseres inntil hverandre foran overkroppen og føres ut til siden.



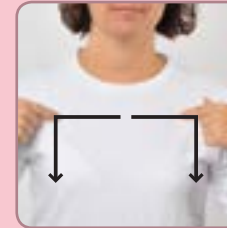
DOKKEKROK

Bevegelse som om en holder dokka med begge hender. Løftes opp og ned. • Fingertuppene på begge hender føres sammen foran overkroppen to ganger for å illustrere en «Krok».



ETTERPÅ

Begge hender med håndflatene inn plasseres foran overkroppen med ulik avstand til kroppen. Høyre hånd «hopper»



FORKLE

Pekefinger på hver hånd plasseres mot hverandre midt på brystet. Føres ut til siden og ned. Markerer forkleet på brystet.



HENTE

Høyre hånd plasseres med håndflaten ned et stykke ut fra overkroppen. Hånden knyttes og føres inn mot brystet.



HYLLE

Høyre hånd med håndflaten i knekk føres ut til høyre i ansiktshøyde.



KLIPPE/SAKS

Høyre hånds peke- og langfinger føres fra hverandre og sammen to ganger foran overkroppen.



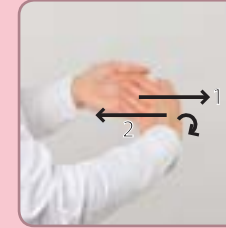
LEKE

Tommel- og pekefinger på begge hender føres sammen som om en holder i noe, plasseres foran kroppen. Beveges nedover to



LIME/LIM

Høyre hånds fingertupper «smører lim» på venstre håndflate.



MALE

Flat høyre hånd «maler» på venstre hånd vekselvis med håndflate og håndbak.



PERLE

Høyre tommel og pekefinger føres sammen og beveges bortover venstre håndflate som om en



PUSLE/PUSLESPILL

Begge hender krummet plasseres foran kroppen. Bevegelse som om en «legger puslespillbiter



SPILLE/SPILL

Begge hender med samlede fingertupper plasseres foran kroppen. Føres vekselvis frem og



TERNING

Høyre hånd gjør bevegelse som om en kaster terning.



VINNE

Høyre hånd med tommelfinger opp plasseres foran kroppen og føres raskt



VÆRE MED

Høyre hånd med knekk, fingertuppene peker bakover plasseres ved høyre kinn og føres fremover i bue slik at håndflaten vendes opp. • Håndflatene føres sammen foran kroppen, høyre



VÆRE SAMMEN

Være + begge håndflater «stående» føres sammen foran kroppen.

Utelek vår og høst

JEG FORSTÅR IKKE.

VI LAGER SANDKAKER.

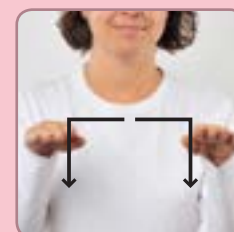
VIL DU RUTSJE?

SI DET OM IGJEN.

HER ER DET MANGE SØLEPYTTER.

Supplerende tegn finnes i Babyboka (sidetall i parentes), eller på tegnordbok.no :
ball (21), bil (21), blomst (15), bygge (21), bøtte (15), dokke vogn (21/15), er (17), fugl (15), gjemme noe (29), hoppe (17), huske /
ronse (15), lekeplassen (15), låne (21), mange (27), ren (23), rydde (21), sandkasse (15),
skal (21), skitten (23), spade (15), stor, tegn som må tilpasses (11), sykkel (29), venn (27)

Supplerende tegn fra andre tema i denne boka :
leke (13), vann (23)



BOD/SKUR

Hendene former omrisset av et skur foran overkroppen.



FORSTÅ

Høyre pekefinger berører pannen på høyre side to ganger.



GJEMSEL

Begge hender med håndflatene inn mot ansiktet berører øynene to ganger.



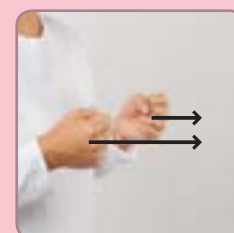
HØST

Armene plasseres inntil kroppen, liten bevegelse som om en hutrer.



IKKE

Begge hender plasseres i kryss over hverandre foran kroppen med håndflatene opp, føres ut til hver side samtidig som en rister på hodet.



KJØRE

Begge armer med knyttede hender plasseres foran overkroppen og føres fremover.



KLATRE

Begge hender utfører bevegelse som om en klatrer.



LAGE

Begge hender knyttet plasseres foran kroppen over hverandre, berører hverandre to ganger.



LØPE/SPRINGE

Armene langs siden, bøyd ved albuen og knyttede hender. Bevegelse som om en løper.



RUTSJE

Høyre hånd knyttet med peke- og langfinger pekende fremover. Føres nedover i siksakk foran overkroppen.



SANDKAKE

Hendene med håndflatene opp, fingertuppene på begge hender samles mot hverandre, føres fra hverandre mens tommelen glir over fingertuppene. • Høyre hånds fingertupper plasseres på venstre håndflate.



SI

Høyre pekefinger føres fra munnen og utover.



SOMMER

Høyre hånd stryker over panna fra venstre mot høyre.



SØLEPYTT

Høyre hånd knyttet, lager en sirkelbevegelse foran nesen. • Deretter flat hånd i sirkelbevegelse foran overkroppen, markerer «pytten».



TRAKTOR

Begge hender plasseres foran overkroppen, tommel og pekefinger markerer hjulet og føres fremover i en sirkelbevegelse.



TUR/DIN TUR

Hendene plasseres på hver sin side av ansiktet. «Vinker bakover to ganger».



VÅR

Begge hender plasseres foran kroppen ved midjen, håndbaken ut og fingertuppene peker nedover. Hendene løftes og fingertuppene samles slik at de peker rett frem.



ØDELEGGE

Begge hender knyttet plasseres foran kroppen, vrís litt mens de slår mot hverandre to ganger.

Utelek vinter



OPP IGJEN.

SE DET SNØR.

DET ER GLATT
PÅ ISEN.

NÅ SKAL VI UT.

KAN DU FINNE
AKEBRETTET
DITT?

Supplerende tegn finnes i Babyboka (sidetall i parentes, eller på tegnordbok.no):
er (19), fryse (15), gøy (11), hjelpe (21), hoppe (17), kald/kaldt (15), kan (21), trøtt/sliten (25), ut (15),
varm (15), våt (23)

Supplerende tegn fra andre tema i denne boka :
igjen (17), finne (31)



AKE/AKEBRETT

Begge hender, litt krummet og med håndflatene opp føres fra hver side av kroppen og fremover.



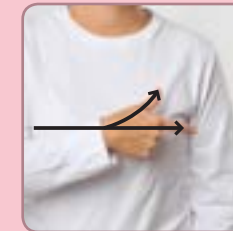
BAKKE

Høyre hånd med krummet håndflate former en bakke foran kroppen.



FALLE/DETTE

Høyre hånds peke- og langfinger peker nedover foran kroppen og «faller» fremover slik at fingrene vender opp.



FORT

Samlet t-hånd plasseres på høyre side av kroppen, føres til motsatt side mens tommel og pekefinger kommer frem.



GLATT

Høyre håndflate føres over venstre håndflate.



GÅ

Høyre hånds peke- og langfinger «går» fremover.



IGJEN

Høyre hånds pekefinger føres i en halvsirkel over venstre hånds pekefinger.



IS (PÅ VANNET)

Begge hender plasseres knyttet foran kroppen, håndflatene inn med tommel- og lillefinger pekende oppover, bevegelse ut til



KAKAO

Høyre hånd gnis i en sirkel på venstre håndflate.



LANGSOMT/SENT

Høyre hånd knyttet med tommel ut, føres langsomt over brystet fra venstre mot høyre.



SE

Høyre hånds peke- og langfinger plasseres ved øynene og føres utover.



SKI/GÅ PÅ SKI

Hendene plasseres foran kroppen med håndflatene ned. Bevegelse vekselvis fremover som om en går på ski.



SKUFFE/MÅKE (SNØ)

Begge hender «holder i en spade» og gjør bevegelse som når en skuffer snø.



SKØYTER/GÅ PÅ SKØYTER

Håndflatene plasseres mot hverandre foran kroppen. Berører hverandre mens de føres hver sin gang ut til siden



SMELTE

Hendene plasseres foran kroppen med fingertuppene mot hverandre. Bevegelse utover til siden mens tommelen føres ned mot fingertuppene.



SNØ

Hendene føres nedover foran kroppen mens de «spiller» i luften. «Snøflakene daler ned»



SNØFRESER

Snø + høyre hånd som gjør en «kastebevegelse» til siden to ganger.



SNØMANN

Snø + mann (åpen hånd plasseres ved høyre side av pannen og føres fremover mens den lukkes.)



STAVER

Bevegelse som om en setter begge stavene ned i snøen.



VINTER

Armene plasseres inntil kroppen. Bevegelse ut og inn mot kroppen to ganger som om en fryser.

Garderobe

DU ER FLINK TIL
Å KLE DEG.

DU HAR NYE
STØVLER.

HENG DRESSEN
PÅ KNAGGEN.

FIN BUKSE.

DU HAR
PYNTET DEG.

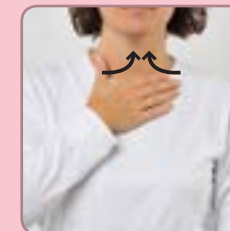
Supplerende tegn finnes i Babyboka (sidetall i parentes, eller på tegnordbok.no :
body (13), din (21), dress (15), ferdig (23), fin (23), genser (13), jakke (29), kald (15), kan (21), kjole (29), kle av (13), kle på (13), lue
(15), min (21), ren (23), sitte (23), skitten (23), varmt (15)

Supplerende tegn fra andre tema i denne boka:
gammel (31), ny (31), plass (25), skjorte (31)



BUKSE

Begge pekefinger
peker en gang på hvert
ben.



BØFF

Høyre hånd illustrerer
plagget rundt halsen.



GARDEROBE

Høyre pekefinger i
ansikts høydeføres
utover i to små
«hengebevegelser»
som om en henger opp
et plagg.



GUMMI STØVLER

Begge hender løst
knyttet plasseres
foran kroppen og vris
to ganger nedover +
tegnet for støvler.



HENGE OPP/KNAGG

Høyre pekefinger bøyd
som om en henger
opp et plagg.



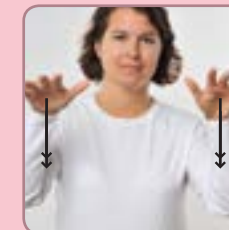
KLÆR

Tommel og pekefinger
på begge hender
trekker to ganger i det
plagget vi har på oss.



PYNT SEG

Begge hender
plasseres på hver sin
side av ansiktet med
håndflatene ut, tommel
og pekefinger berører
hverandre. Hendene
føres ut til siden i to



REGNBUKSE

Begge hender med
håndflatene ned
plasseres foran
overkroppen og føres
to ganger nedover
+ tegnet for bukse.



SELV

Høyre hånd knyttet
med tommelen opp
føres inn til brystet.



SHORTS

Krummede hender
berører lårene og
føres ut til siden for å
markere shortsene.



SKJERF

Knyttede hender rundt
halsen, føres nedover.



SOKKER

Begge hender med håndflatene mot hverandre
knyttetes og føres sammen foran kroppen.



STRØMPEBUKSE

Hendene plasseres
på lårene, trekkes
oppover som
når en drar opp
strømpebuksa.



STØVLER/STØVLETTER

Høyre hånd føres
over venstre hånd og
litt opp som om en
markerer «skaftet på
støvlen».



TRANG



TRUSE



T-SKJORTE



VOTTER

Samlingstund



DET ER DIN TUR.

HVEM ER BORTE I
DAG?

HVA HETER DU?

HVOR ER BOKA?

TINA ER FØRST, DU
MÅ VENDE.

Supplerende tegn finnes i Babyboka (sidetall i parentes), eller på tegnordbok.no :
alle / alle sammen (17), bok (25), ferdig / slutt (23), kom (11), lese (25), må (23), regn (15), sitte (23), skal (21),
snø (15), sol (15), synge (17), venn (27), vente (21), vil (25)

Supplerende tegn fra andre tema i denne boka :
plass (25), tur (15), ukedagene (33)



BEGYNNE

Høyre hånds pekefinger stryker oppover venstre hånds pekefinger.



BORTE

Begge hender plasseres med håndflaten opp foran kroppen, fingertuppene nesten mot hverandre, føres ut til siden mens tommel og



EVENTYR

Høyre pekefinger stryker over høyre kinn to ganger.



FORTELLE

Begge pekefinger plasseres foran munnen med litt avstand, beveger seg fremover i sirkler.



FØRST

Venstre hånd knyttet, tommelen peker oppover. Høyre hånds pekefinger slår mot tommelfingeren.



GJETTE

Høyre pekefinger berører hodet ved tinningen og føres oppover.



HETE

Høyre peke- og langfinger berører haka to ganger.



HVA

Begge hender med håndflatene opp, føres ut til siden. Husk «spørrende» mimikk.



HVEM

Høyre peke- og langfinger berører haka to ganger.



HVOR

Begge hender plasseres foran kroppen med håndflatene inn, fingertuppene opp. Beveges ut til hver sin side med «spillende»



I DAG

Høyre pekefinger plasseres foran kroppen og peker to ganger nedover.



I GÅR

Høyre pekefinger peker to ganger bakover over høyre skulder.



I MORGEN

Høyre pekefinger berører kinnet og føres fremover i en bue.



SAMLINGSTUND

Begge hender plasseres foran kroppen med pekefinger og langfinger bøyd. Lager en sirkel og møtes.



SIST

Høyre lillefinger slår ned på venstre lillefinger.



SPØRRE

Høyre pekefinger opp til munnen, føres raskt utover



STILLE

Hendene plasseres inntil hverandre foran kroppen, håndflaten ned, føres rolig ut til hver sin side.



STOL

Venstre hånd plasseres foran brystet med håndflaten vendt inn mot brystet, høyre hånds peke og langfinger «setter seg» på venstre hånd.



VISE

Begge hender krummet med håndflatene opp plasseres ved siden av hverandre foran kroppen, åpnes mens de føres litt fremover.

Måltid



VIL DU HA MER
KAVIAR?

NÅ SKAL VI
DEKKE BORDET.

TAKK FOR
MATEN.

ER DU METT?

DU MÅ SMAKE
LITT.

Supplerende tegn finnes i Babyboka (sidetall i parentes), eller på tegnordbok.no :
appelsin (29), bake (27), banan (19), brus (27), brød (19), drikke (19), druer (29), egg (29), eple (29), fisk (29),
godt (19), grøt (19), is (27), kald (15), kopp (29), leverpostei (19), lys (27), mer (19), pizza (27), rydde (21),
sitte (23), skal (21), skje (29), smør (19), spise (19), sulten (19), syltetøy (19), takk (27), tørst (19), yoghurt (19).

Supplerende tegn fra andre tema i denne boka :
bord (13), hamburger(31), kakao (17), pølse (31), stol (21).



BRUN/GUL OST

Tegnet for brun eller gul fra temaet farger. Deretter tegnet for ost: Bevegelse som om en holder osten med venstre hånd og skjærer en skive ost med høyre hånd.



DEKKE PÅ

Begge hender litt krummet plasseres foran kroppen med håndflatene ned, føres ned og så ut til hver sin side som om en setter ting på bordet.



FRUKT

Høyre hånd med krummede fingre plasseres ved høyre kinn og vris to ganger fremover.



GAFFEL

Høyre hånds peke- og langfinger føres to ganger ned på venstre håndflate.



KAVIAR

Høyre hånd «holder i tuben med kaviar» som påføres i sikksakk på venstre håndflate som forestiller «brødskiva».



KJØLESKAP

Armene føres ut og inn mot kroppen to ganger, akkurat som når vi fryser. Etterpå plasseres pekefingerne mot hverandre i høyde med ansiktet og føres ut til siden og ned som om en tegner omriss av skapet.



KJØKKEN/KOKE

Begge hender knyttet med høyre og venstre pekefinger pekende oppover. Føres vekselvis oppover som om bobler kommer til overflaten når det koker.



KNIV

Høyre pekefinger føres frem og tilbake over venstre pekefinger som om vi skjærer i noe.



KOMFYR

Høyre hånd med håndflaten opp plasseres foran overkroppen på høyre side og føres nedover to ganger.



LIKE

Høyre håndflate føres to ganger inn til brystet.



MELK

Høyre tommelfinger føres nedover høyre kinn.



METT

Høyre håndflate føres inn mot og plasseres på maven.



OPPVASKMASKIN

Venstre hånd «holder i en gjenstand, mens høyre hånd «holder oppvaskbørsten og vasker» med sirkelbevegelse. •Begge hender føres ned foran kroppen mens fingrene går i hverandre som «tannhjul».



PÅLEGG

Høyre hånd klapper to ganger på venstre håndflate som om en legger pålegg på brødskiva.



SAFT/JUICE

Begge hender krummet, høyre hånd oppå venstre plasseres foran kroppen, vris og klemmes sammen.



SKJÆRE

Høyre hånd plasseres «stående» på venstre håndflate og en «skjærer frem og tilbake».



TALLERKEN/FAT

Høyre hånds pekefinger tegner en sirkel over venstre håndflate.



VANN

Høyre hånds pekefinger med bøy berører haka og dras nedover to ganger.

Svømmehallen



SER DU
PLASSEN DIN?

NÅ KAN HUN
HØRE DEG!

HUSK Å TA MED ARM-
RINGER!

HER ER DAME-
GARDEROBEN.

DERE HAR SAMME
BADEBUKSE.



ARMRINGER

Høyre hånds tommel- og pekefinger markerer armringen på venstre og så på høyre arm.



BADEBUKSE

Tegnet for svømme + begge hender som markerer badebuksen rett under midjen.



BADEDRAKT

Tegnet for svømme + begge hender med sprikende fingre som føres nedover brystet.



DAME

Høyre hånd markerer det ene brystet på overkroppen.



DYP/DYPT

Høyre hånds pekefinger føres nedover med en liten sikk-sakk bevegelse langs overkroppen.



FYSIOTERAPEUT

Begge hender plasseres foran overkroppen og utfører bevegelse som om en «masserer».



HJEM/HJEMME

Flat høyre hånd føres inn under krummet venstre hånd.



HUSKE (DU MÅ HUSKE PÅ)

Høyre hånd knyttet slår to ganger lett mot høyre side av pannen.



HØRE

Høyre pekefinger plasseres ved øret og føres utover.



INGEN

Begge hender med håndflatene opp plasseres i kryss over hverandre og føres så ut til hver sin side.



LITT/LITE

Dette er et tegn som må tilpasses. Høyre hånds tommel og pekefinger markerer at det er litt eller lite.



MYE

Høyre hånd med håndflaten opp, slår to ganger inn på venstre side av overkroppen.



NÅ

Høyre hånds pekefinger plasseres foran overkroppen og peker nedover to ganger.



PLASS/PÅ PLASS

Flat høyre hånd markerer «plassen».



SAMME

Begge pekefinger føres sammen to ganger



STUPE

Begge hender plasseres mot hverandre foran overkroppen og føres nedover med en «stupebevegelse»



SVØMME

Begge hender utfører «svømmetak» to ganger.



SVØMMEHALL

Svømme + høyre hånd føres i en bue foran kroppen som om en illustrerer en hall.



SÅPE

Høyre hånd gnir i en sirkel mot venstre håndflate.



TRAPP

Høyre hånd illustrerer trappen. Bevegelsen tilpasses om man går opp eller ned.

Supplerende tegn finnes i Babyboka (sidetall i parentes), eller på tegnordbok.no :
båt (29), dusje (23), ferdig (23), fryse (15), håndkle (23), kle av (13), kle på (13), ren (23), tisse (23), tørke seg (23), vaske håret (23), våt (23).

Supplerende tegn fra andre tema i denne boka :
garderobe(19), henge opp (19), klær(19) , mann(17) , selv(19), vann (23)

Følelser



JEG HJELPER
DEG.

DU ER LEI
DEG.

VÆR FORSIKTIG.

HUN TØYSER
MED DEG.

INA ER REDD
FOR HUNDEN.



BESTEMME

Flat høyre hånd (stående) slår ned på venstre håndflate to ganger.



BLID

Begge pekefinger markerer «en blid munn».



DUM/DUMT

Flat høyre hånd lager to sirkler mot høyre side av panna.



EKKEL

Flat høyre hånd slår ned på venstre håndbak og føres utover som om en vil ha noe vekk.



FARLIG

Høyre hånd med bøyde, sprikende fingre føres inn mot brystet to ganger.



FEIL/GALT

Høyre pekefinger slår ned på venstre pekefinger.



FORSIKTIG

Fingertuppene på høyre hånd plasseres under haka og høyre hånd føres fremover to ganger.



KJEDELIG

Høyre håndflate føres to ganger mot åpen munn.



KOSE

Høyre håndflate føres to ganger inn til brystet.



LEI AV

Høyre håndflate føres bestemt opp mot haken.



MODIG

Flat hånd plasseres på brystet og knyttes mens den trekkes utover.



NYSGJERRIG

Høyre hånds tommel og pekefinger føres opp til nesa, åpnes og lukkes to ganger mens de føres fremover.



REDD

Begge hender med sprikende fingre føres inn mot øvre del av brystet to ganger.



SKUMMELT

Høyre tommelfinger føres inn mot og berører halsen to ganger.



SPENNENDE

Begge hender krummet plasseres på hver side av brystet. Føres vekselvis opp og ned.



SUR

Høyre hånds tommel og pekefinger plasseres ved munnen og markerer at munnen går nedover.



TRIST/LEI SEG

Høyre hånds pekefinger føres nedover høyre kinn under øyet.



TULLE/TØYSE

Høyre pekefinger plasseres på høyre kinn. Stryk nedover kinnet to ganger.



TØFF

Høyre hånd knyttet, tommelfingeren berører nesetippen og beveges utover.



ØNSKE

Høyre hånds peke- og tommelfinger berører hverandre og danner en sirkel som berører brystet, føres oppover.

Syk



DU ER VARM.

HAR DU VONDT I
HALSEN?

VI MÅ SETTE
PLASTER PÅ.

DET ER IKKE
FARLIG.

LEGG DEG UNDER
DYNA.



BLOD

Høyre hånd med sprikende fingre føres på skrå nedover brystet.



(BLOD)PRØVE

Blod + høyre hånds peke- og langfinger berører nesa to ganger.



BREKKE (ARM/FOT)

Begge hender knyttet føres mot hverandre foran overkroppen, vris oppover og utover.



FEBER

Høyre hånd føres inn i armhulen på venstre side.



FORKJØLET/FORKJØELSE

Høyre hånds tommel og pekefinger føres ut fra nesa to ganger som om en «pusser nesa».



GIPS

Høyre hånd plasseres på venstre arm og føres oppover som om en markerer gipsen.



HALS

Peke- og tommelfingeren markerer halsen og føres nedover.



HOSTE

Fingertuppene på flat høyre hånd føres inn mot halsen og berører to ganger.



KASTE OPP

Begge hender med sprikende fingre plasseres på hver sin side av munnen. Føres fra munnen og nedover, illustrerer at noe



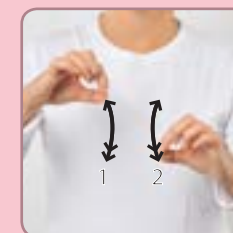
KVALM

Flat høyre hånd med sprikende fingre gnis i sirkel ned mot magen.



LEGE

Tommel- og pekefinger på høyre hånd «tar pulsen» på venstre håndledd.



MEDISIN

Begge hender plasseres foran overkroppen, tommel og pekefinger møtes og hendene beveges vekselvis nedover som om en «blander



PLASTER

Tommelfinger på høyre hånd dras over venstre håndflate som om en setter på et plaster.



SKADE SEG

Begge hender knyttet føres mot hverandre foran overkroppen, vris oppover og utover.



SLAPP

Begge hender knyttet plasseres foran overkroppen og føres nedover mens de åpnes.



SPRØYTE

Høyre hånd illustrerer at en setter en sprøyte i venstre overarm.



SYK

Flat høyrehånd med samlede fingre gnis i sirkel høyt oppe på brystet.



SYKEHUS

Tegnet for syk + markere en bygning med begge hender.



SÅR

Høyre pekefinger slår ned på tuppen av venstre pekefinger og lager «et kutt».



TERMOMETER

Venstre pekefinger peker rett opp mens høyre pekefinger markerer «kvikksølvet» som går opp og ned.

17. mai

OLE HAR NY SKJORTE.

VI SKAL SE PÅ TOGET.

HURRA FOR 17. MAI!

DET ER LANG KØ.

ER DU SLITEN?

Supplerende tegn finnes i Babyboka (sidetall i parentes), eller på tegnordbok.no :
brus (27), is (27), glad (27), mange (27), morsomt/gøy (11), sliten/trøtt (25).

Supplerende tegn fra andre tema i denne boka :



(BARNE)TOG

Hendene plasseres foran kroppen, høyre hånd foran venstre, bevegelse i håndleddet som om «en marsjerer fremover.»



BUNAD

Begge hender plasseres ved midjen, flat hånd. Hendene føres ut og nedover i en bevegelse som markerer



DRONNING, KONGE, PRINS, PRINSESSE

Høyre hånds fingertupper plasseres på hodet og løftes oppover, markerer kronen. OBS! utføres to ganger for prinsesse.



FINNE

Høyre hånds tommel og pekefinger illustrerer at «noe plukkes opp».



FLAGG

Høyre arm plasseres på venstre håndbak. Høyre hånd beveges som flagget i vinden.



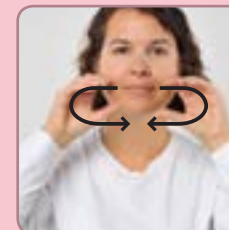
GAMMEL

Høyre pekefinger føres to ganger fort nedover høyre kinn.



GODTERI

Høyre hånds pekefinger berører og slår to ganger nedover haken.



HAMBURGER

Begge hender plasseres på hver sin side av munnen, krummet med håndflatene ut. Føres sammen i en halvsirkel foran munnen,



KETCHUP

Bevegelse som om en holder en pølse i venstre hånd og ketchupflaske i høyre hånd og sprøyter i siksakk på pølsa.



KJØPE

Høyre hånd med fingertuppene samlet slås mot venstre håndflate.



KONKURRANSE

Begge hender knyttet med tomlene opp plasseres foran kroppen, tomlene beveges vekselvis frem og tilbake.



KØ

Begge hender med sprikende fingre, fingertuppene opp, plasseres foran brystet, venstre foran høyre. Høyre hånd trekkes innover.



LANG/LANGT (AVSTAND)

Høyre hånd knyttet med pekefinger rett frem. Føres fremover.



MISTE

Begge hender knyttet plasseres foran brystet, åpnes mens de vris nedover til flat hånd som om en slipper / mister noe.



NY

Høyre peke- og langfinger føres fra nesen og fremover.



PENGER

Høyre hånd med håndflaten opp, fingertuppene samles og tommel og fingertupper gnis mot hverandre.



PØLSE

Peke- og tommelfingrene møtes, føres utover mens de former en pølse.



SKJORTE

Tommel og pekefinger markerer skjortesnippene



SYTTENDE MAI

Høyre hånd knyttet med håndbaken opp, tommel og pekefinger ut, plasseres på venstre side av brystet og føres i en bue til



TIVOLI

Høyre hånds peke- og langfinger legges på venstre hånds peke- og langfinger, føres i en sirkelbevegelse foran kroppen.

Farger, former og ukedager

TIRSDAG ER
TURDAG.

ONSDAG SKAL
VI I SVØMME-
HALLEN?

DU HAR GULE
STØVLER.

LØRDAG FÅR
DERE LØRDAGS-
GODT.

SE EN RØD
TREKANT.

Supplerende tegn finnes i Babyboka (sidetall i parentes), eller på tegnordbok.no :
Farger (21)

Supplerende tegn fra andre tema i denne boka :
male (13), Norsk enhåndselfabet (39)



BLÅ

Høyre hånd knyttet med tommel og pekefinger ut plasseres til høyre for øyet. Hånden vrir slik at pekefinger peker to



BRUN

Begge hender knyttet. Høyre hånd plasseres oppå venstre og utfører en sirkelbevegelse.



GRØNN

Høyre hånd med håndflaten ut, lille- og ringfinger bøyd mot håndflaten, plasseres til høyre for ansiktet. Sikk-sakk bevegelse



GUL

Høyre hånd knyttet med tommel og pekefinger ut plasseres med håndbaken ut i skulderhøyde. Lillefingeren tegner en



HVIT

Høyre hånds tommel og pekefinger berører hverandre, plasseres på høyre side av overkroppen oppe ved skulderen og trekkes



LILLA

Peke- og langfinger føres i en bue under høyre øyet.



ORANGE

Flat høyre hånd plasseres inn mot haken. Beveges to ganger mot venstre.



ROSA

Høyre hånd plasseres under nesens, fingertuppene samlet, åpnes og lukkes to ganger som om en rose springer ut.



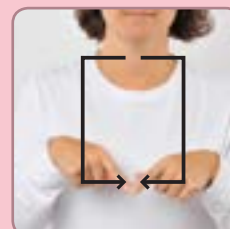
RØD

Høyre pekefinger føres fra høyre mot venstre under leppene.



SVART

Flat høyrehånd med håndflaten inn føres nedover foran ansiktet.



FIRKANT

Begge pekefinger møtes og tegner en firkant.



SIRKEL

Høyre hånds pekefinger tegner en sirkel i lufta.



TREKANT

Begge pekefinger møtes og tegner en trekant.



MANDAG

Bokstaven «m» formes, snus oppover og berører haken to ganger.



TIRSDAG

Høyre pekefinger slår to ganger mot haken. Pass på tydelig artikulering av «i».



ONSDAG

«o» formes med høyre hånd, utfører en sirkelbevegelse.



TORSDAG

Høyre pekefinger slår to ganger mot haken. Pass på tydelig artikulering av «o».



FREDAG

Høyre pekefinger trekkes raskt to ganger over haken fra venstre mot høyre.



LØRDAG

«L» formes med høyre hånd og beveges nedover to ganger.



SØNDAG

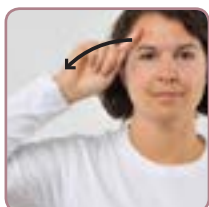
Tommelfinger på høyre hånd føres raskt to ganger nedover fra skulderen.

[illegible]

INNELEK



Kan jeg være med?



KAN



JEG



VÆRE



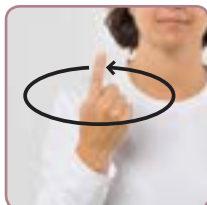
MED

Skal vi leke?

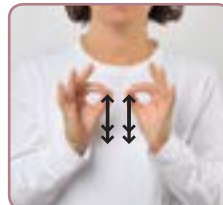
UTELEK VÅR OG HØST



SKAL



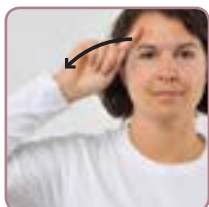
VI



LEKE

Kan du hjelpe?

UTELEK VINTER



KAN



DU



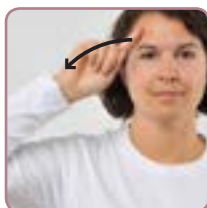
HJELPE

Jeg kan selv!

GARDEROBE



JEG



KAN



SELV

Jeg vil vise

SAMLINGSTUND



JEG



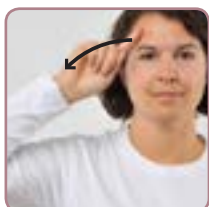
VIL



VISE

Kan jeg få melk?

MÅLTID



SVØMME-
HALLEN



Jeg vil ikke hjem



JEG



VIL



IKKE



HJEM

FØLELSER



Du er dum



DU



ER



DUM

SYK



Vondt i magen



VONDT



I MAGEN

17.MAI



Jeg vil kjøpe is



JEG



VIL



KJØPE



IS

FARGER,
FORMER OG
UKEDAGER



Jeg vil ha rød



JEG



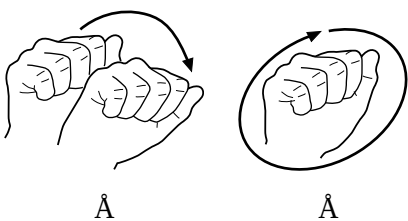
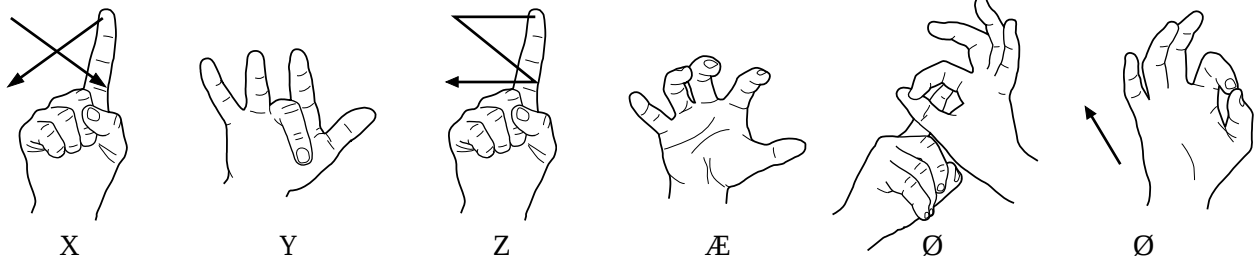
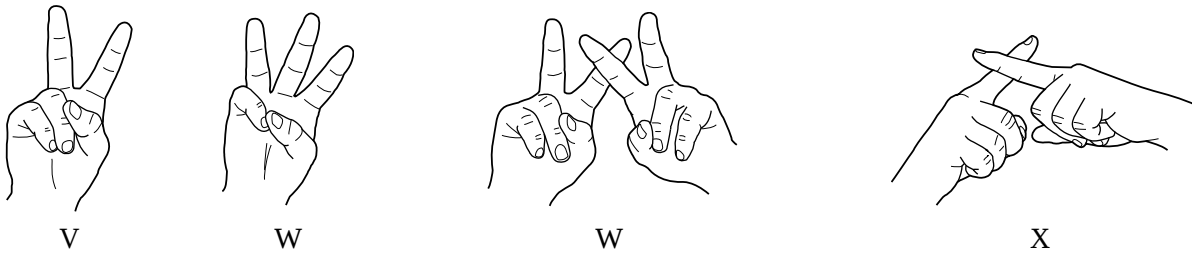
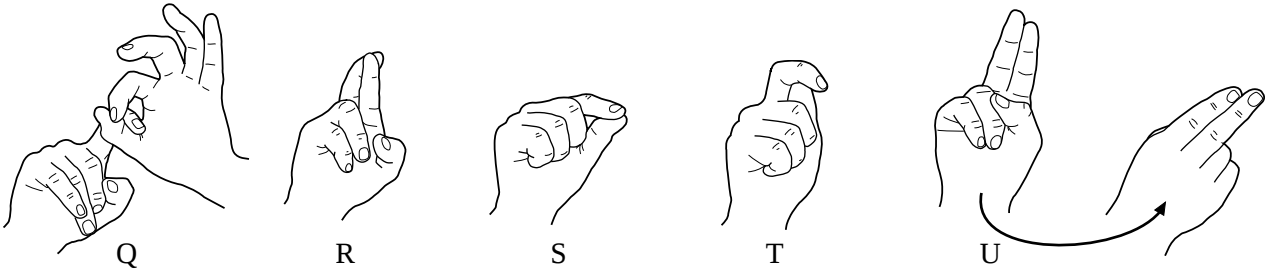
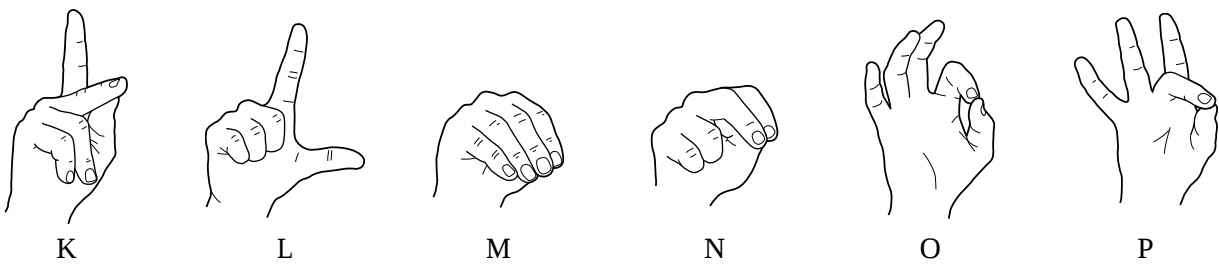
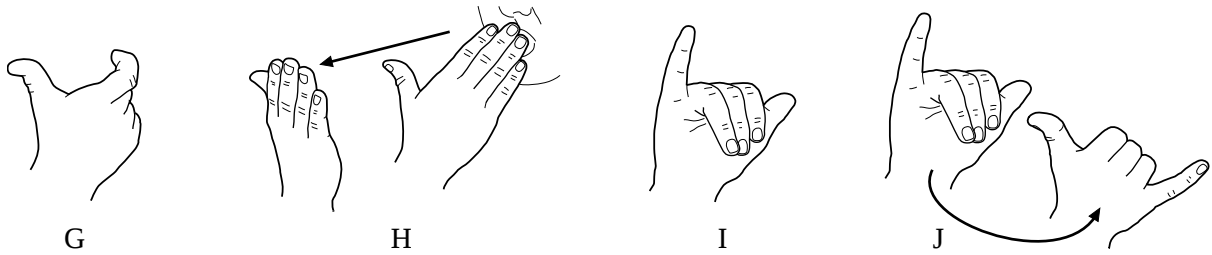
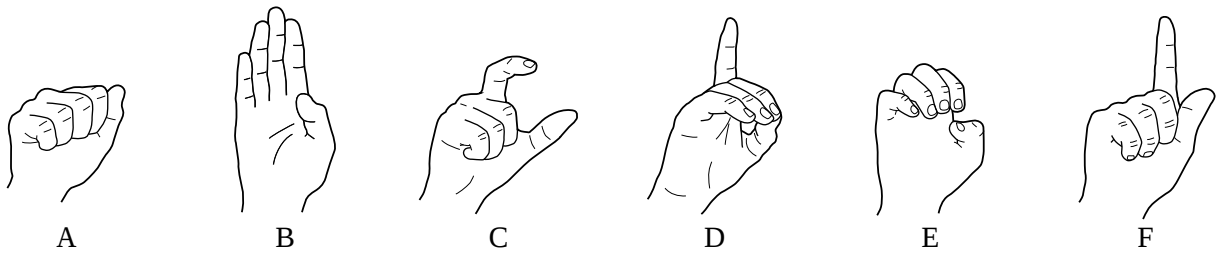
VIL



HA



RØD



Norsk enhåndsalfabet

Tegningene viser hendene sett fra mottakers synsvinkel. To varianter for bokstavene W, X, Ø og Å er tatt med.

© Møller Kompetansesenter 2002

Register

A		
ake		17
akebrett		17
alle	bok 1:	17
and	bok 1:	23
appelsin	bok 1:	29
ark		13
armringer		25
B		
baby	bok 1:	17
bade	bok 1:	23
badebukse		25
badedrakt		25
bake	bok 1:	27
bakke		17
ball	bok 1:	21
ballong	bok 1:	27
barnse	bok 1:	25
banan	bok 1:	24
barn	bok 1:	17
barnehage	bok 1:	29
barnetog		31
begynne		21
bestefar	bok 1:	10
bestemme		27
bestemor	bok 1:	11
besøk	bok 1:	11
bil	bok 1:	21
bjørn	bok 1:	25
bleie	bok 1:	13
blid		27
blod		29
blomst	bok 1:	15
blå		33
blåse	bok 1:	15
bod		15
body	bok 1:	13
bok	bok 1:	25
bord		13
borte		21
bra	bok 1:	21
brekke (arm/fot)		29
briller	bok 1:	29

bror	bok 1:	11
brun		33
brus	bok 1:	27
brød	bok 1:	19
bukse	bok 1:	13
bukse		19
bunad		31
bursdag	bok 1:	27
buss	bok 1:	17
by	bok 1:	17
bygge	bok 1:	21
bæsj	bok 1:	13
bøff		19
bøtte	bok 1:	15
båt	bok 1:	29

D		
dame		25
danse	bok 1:	17
deilig	bok 1:	23
dekke på		23
dette		17
din	bok 1:	21
din tur		15
disse	bok 1:	15
dokke	bok 1:	21
dokkekrok		13
dress	bok 1:	15
drikke	bok 1:	19
dronning		31
drue	bok 1:	29
du	bok 1:	11
dum		27
dumt		27
dusje	bok 1:	23
dyne	bok 1:	25
dypt		25
dyr	bok 1:	25
dør	bok 1:	17

E		
egg	bok 1:	29
ekkel		27
elefant	bok 1:	29
eple	bok 1:	29
er	bok 1:	17
etterpå		13
eventyr		21

F		
falle		17
familie	bok 1:	11
farger	bok 1:	21
farlig		27
fat		23
feber		29
feil		27
feire	bok 1:	27
ferdig	bok 1:	23
fin	bok 1:	23
finne		31
firkant		33
fisk	bok 1:	29
flagg		31
flink	bok 1:	13
fluortablett	bok 1:	25
fly	bok 1:	29
forkjølelse		29
forkjølet		29
forkle		13
forsiktig		27
forstå		15
fort		17
fortelle		21
fredag		33
frukt		23
fryse	bok 1:	15
fugl	bok 1:	15
fysioterapeut		25
først		21

G	
gaffel	23
galt	27
gammel	31
garderobe	19
gave	bok 1: 27
genser	bok 1: 13
gips	29
gjemme noe	bok 1: 29
gjemsel	15
gjennom	bok 1: 17
gjette	21
glad	bok 1: 27
glad i	bok 1: 11
glatt	17
god natt	bok 1: 25
godt	bok 1: 19
godteri	31
gratulerer	bok 1: 27
gris	bok 1: 25
grønn	bok 1: 27
grønn	33
grøt	bok 1: 19
gråte	bok 1: 13
gul	bok 1: 27
gul	33
gummi støvler	19
gutt	bok 1: 11
gøy	bok 1: 11
gå	17
gå på ski	17
gå på skøyter	17

H	
ha det	bok 1: 15
hals	29
hamburger	31
har	bok 1: 19
hei	bok 1: 15
henge opp	19
hente	13
hest	bok 1: 25
hete	21
hjelp	bok 1: 21
hjem	25
hjemme	25
hjul	bok 1: 17
hoppe	bok 1: 17
hoste	29
hund	bok 1: 17
hus	29
huske	bok 1: 15
huske (på)	25
hva	21
hvem	bok 1: 17
hvem	21
hvit	33
hvor	21
hulle	13
hysj	bok 1: 17
høre	25
høst	15
håndkle	bok 1: 23
hår	bok 1: 13

I	
i dag	21
i går	21
i morgen	21
igjen	17
ikke	15
ingen	25
is	bok 1: 27
is (på vannet)	17

J		
ja	bok 1:	17
jakke	bok 1:	29
jeg	bok 1:	11
jente	bok 1:	11
juice		23

K	
kakao	17
kake	bok 1: 27
kaldt	bok 1: 15
kan	bok 1: 21
kanin	bok 1: 29
kaste opp	29
katt	bok 1: 17
kaviar	23
ketchup	31
kjedelig	27
kjole	bok 1: 29
kjølken	23
kjøleskap	23
kjøpe	31
kjøre	15
klatre	15
kle av	bok 1: 13
kle på	bok 1: 13
klippe	13
klosser	bok 1: 21
klær	19
knagg	19
kniv	23
koke	23
kom	bok 1: 11
komfyr	23
konge	31
konkurranse	31
kopp	bok 1: 29
kose	27
krok (hjørne)	13
ku	bok 1: 17
kvalm	29
kø	31



Register del 2

L		
lage		15
lampe	bok 1:	25
lang/t (avstand)		31
langsomt		17
lege		29
legge seg	bok 1:	25
lei av		27
lei seg		27
leke		13
lekeplass	bok 1:	15
lese	bok 1:	25
levende lys	bok 1:	27
leverpostei	bok 1:	19
like		23
lilla		33
lim		13
lime		13
lite		25
litt		25
lue	bok 1:	15
lukte	bok 1:	13
lys	bok 1:	25
lyst	bok 1:	25
løpe		15
lørdag		33
låne	bok 1:	21

M		
mage	bok 1:	13
male		13
mamma	bok 1:	11
mandag		33
mange	bok 1:	27
mat	bok 1:	19
medisin		29
melk	bok 1:	19
melk		23
mer	bok 1:	19
mett		23
min	bok 1:	21
miste		31
modig		27
mun	bok 1:	13

mye		25
mørkt	bok 1:	25
må	bok 1:	23
måke (snø)		17

N		
nam-nam	bok 1:	19
nei	bok 1:	21
nese	bok 1:	13
ny		31
nysgjerrig		27
nå		25

O		
onkel	bok 1:	11
onsdag		33
opp	bok 1:	23
oppvaskmaskin		23
orange		33
ost	bok 1:	19
ost		23

P		
pakke	bok 1:	27
pappa	bok 1:	11
penger		31
perle		13
pizza	bok 1:	27
plass		25
plaster		29
pludre	bok 1:	13
potte	bok 1:	23
prate	bok 1:	13
prins		31
prinsesse		31
prøve		29
pusle		13
puslespill		13
pusse tenner	bok 1:	25
pute	bok 1:	25
pynte seg		19
pysjamas	bok 1:	25

pølse		31
på plass		25
pålegg		23

R		
redd		27
regn	bok 1:	15
regnbukse		19
ren	bok 1:	23
ronse	bok 1:	15
rosa		33
rundt	bok 1:	17
rutsje		15
rydde	bok 1:	21
rød	bok 1:	27
rød		33

S		
saft		23
saks		13
samlingstund		21
samme		25
sandkake		15
sandkasse	bok 1:	15
sau	bok 1:	17
se		17
seint		17
sekk	bok 1:	29
selskap	bok 1:	27
selv		19
seng	bok 1:	25
shorts		19
si		15
sint	bok 1:	21
sirkel		33
sist		21
sitte	bok 1:	23
skade seg		29
skal	bok 1:	21
ski		17
skifte	bok 1:	13
skitten	bok 1:	23
skje	bok 1:	29

skjerf		19
skjorte		31
skjære		23
sko	bok 1:	15
skuffe(snø)		17
skum	bok 1:	23
skummelt		27
skur		15
skøyter		17
slapp		29
smelte		17
smile	bok 1:	13
smokk	bok 1:	25
smør	bok 1:	19
snill	bok 1:	21
snø	bok 1:	15
snø		17
snøfreser		17
snømann		17
sokker		19
sol	bok 1:	15
sommer		15
sove	bok 1:	25
spade	bok 1:	15
spennende		27
spill		13
spille		13
spise	bok 1:	19
springe		15
sprøyte		29
spørre		21
staver		17
stille		21
stol		21
stor	bok 1:	11
strømpebukse		19
stupe		25
støvler		19
støvletter		19
sulten	bok 1:	19
sur		27
svart		33
svømme		25
svømmehall		25
syk		29

sykehus		29
sykkel	bok 1:	29
syttetøy	bok 1:	19
syng	bok 1:	17
syttende mai		31
sølepytt		15
søndag		33
søster	bok 1:	11
såpe		25
sår		29

T		
takk	bok 1:	27
tallerken		23
tante	bok 1:	11
tegne	bok 1:	21
telefon	bok 1:	29
termomenter		29
terning		13
tirsdag		33
tisse	bok 1:	23
tivoli		31
tog	bok 1:	21
torsdag		33
traktor		15
trang		19
trapp		25
trekant		33
trist		27
truse		19
trøtt	bok 1:	25
t-skjorte		19
tulle		27
tur		15
tv	bok 1:	29
tøff		27
tørke seg	bok 1:	23
tørst	bok 1:	19
tøyse		27
tåteflaske	bok 1:	19

U		
ut på tur	bok 1:	15

V		
vann	bok 1:	23
vann		23
varmt	bok 1:	15
vaske	bok 1:	13
vaske håret	bok 1:	23
venn	bok 1:	27
vente	bok 1:	21
vi	bok 1:	11
vil	bok 1:	25
vinne		13
vinter		17
vise		21
vogn	bok 1:	15
vondt	bok 1:	13
votter		19
være		13
være med		13
være sammen		13
vår		15
våt	bok 1:	23

Y		
yogurt	bok 1:	19

Ø		
ødelegge		15
ønske		27
øye	bok 1:	13

Å		
år	bok 1:	27

Mine tegn i BARNEHAGEN

Mine tegn i barnehagen
Statped

Forfattere: Arlene Ternte og Monica Ingemarsson
Produsent av filmen: Harald Wischmann

Boka er laget med støtte fra Utdanningsdirektoratet

Boka kan kjøpes hos Statpeds nettbutikk:
www.statped.no/nettbutikk

ISBN 978-82-323-0051-8